

ენია ტვილისის გუბერნატორისათვის ამ ქალაქის რეზიდენცია კრების გადაწყვეტილების პირი ქ. ახალციხეში პარლამენტისათვის ეკლესიის შენობისათვის საკუთარ ადგილის დათმობის შესახებ.

კავკასიაში შემდეგი ამბავი დაბეჭდილი: კავკასიის სამოსწავლო ოლქის მზრუნველის მიერ შეკრებილი კონკრეტული კომისიის მიერ კავკასიის ზოგიერთ ქალაქებსა და სოფლებში არსებულ წიგნთ-საკრებებზე დასამუშავებლობა, სასწავლებლებთან ერთად, არამდე ცალკე და შინაირად ამ საპროცედურებში ისეთი წიგნები მოიპოვება, რომლებიც მთავრობისაგან ნება-დართული არ არის. კანონიერი, რომელიც შინაგან საქმეთა მინისტრის მიერ 1890 წ. 15 მისი იქნა დაბეჭდილი, ამ წიგნთ-საკრებზე დასამუშავებლობის თვალსაზრისით უნდა ადგინდეს იმათ, ვისაც სამოქალაქო მთავრობა სამოსწავლო ოლქის მზრუნველთან მოკრების შემდეგ დაინიშნავს და ამ გზის საპროცედურებში და წიგნთ-საკრებებში მხოლოდ სერო განათლების სამინისტროს სამინისტროს კომიტეტის მიერ ნება დართული წიგნები უნდა ითვლებოდეს. ამიტომ კავკასიის მთავრობისათვის თანაშემწე გენერალ-ლიტენანტმა ფრეზემ მისთვის კავკასიის ყველა გუბერნატორებს, რომ სოფლებსა და ქალაქებში უსასწავლო საპროცედურებისა და წიგნთ-საკრებების დაარსების დროს იმეორებულთ 1890 წ. 15 მისი შინაგან საქმეთა მინისტრის მიერ დაბეჭდილი წიგნთ-საკრებები იმ საპროცედურებისა და წიგნთ-საკრებებში უნდა იქნას შემოღებული, რომლებიც მის გამოცემის იქნა დაარსებული*.

სოფ. სურგის, სურგის სასოფლო სკოლის მასწავლებელ დანიშნა ბ. ნ. რამაშვილი, რომელმაც წელს ჩინებულად დაამთავრა კუის გარის სემინარიაში. ეს ახალგაზრდა კაცია კვალიშეღებული თავისი სოფლის ეკონომიკის სურვილით და იმედი, სკოლის ისეთ

წერილს ჩაადგებს. ფოსტალიონი გამოიყვანა, წიგნებს წერილს და სახლის ან ქობის პატრონს დაუტოვებს მის სახლებზე გამოგზავნილი წერილებს, გაზიარებს და დებეჭებს. დებეჭების ვაგზავნა ჰქონდა: თითო სიტყვა—2 ცენტად ანუ სამ გროში მდებარე კრედიტს ახდენდა. წერილი რომ მარჯვ არ დაეკარა კაცმა, ფოსტალიონი მანც მიიტარა და მხოლოდ ერთის მარჯვ ფასს გადააბეჭდებდა, არაფერი მტკიცებდა.

გაზეთები ძლიერ ბევრი იმეჭებდა. ფაის სოციალ და იფთა. სამაგიეროდ გაზეთები, ვი უფრო გავრცელებული ხალხში, აქ უფრო, მაგალითად იტალიის ან საფრანგეთში. მთელს იპონიაში ვერ შეხვედებით კაცს, რომ წერა-კითხვა არ იცოდეს. სოფელი არ არის, რომ სკოლა არა ჰქონდეს. ყოველ სკოლაში ასწავლიან ინგლისურს, ასე რომ კაცს ვერ შეხვედებით, რომ ინგლისურს არა ჰქონდეს. საშუალოს სასწავლებლებში ასწავლიან აგრეთვე ფრანგულს და გერმანულს.

ზოგიერთ სასწავლებლებში მარტო უცხოელია ენებს ასწავლიან, მაგრამ მთელს იპონიაში არც ერთი

წარმატების ვაგზავნა გამოიყვანა, რომელმაც ამ თხზის წიგნს წინადადებდა.

სოფლებსი სამოსწავლო ოლქის და პირის ახარება *)

ბორჩალოს მასწავლებლის სახლების საზოგადოებას, რომელშიაც 4 სოფელია, 230 კომლი და 1.314 სული მკვიდრი, დაზოგილი აქვს ფულად 2.630 მან. 6 კაბ.; ბაიბარის საზოგადოებას, რომელშიაც 8 სოფელია, 278 კომლი და 1.184 სული მკვიდრი, —ფულად 3.872 მან. 65 კაბ.; გეგრ-არხის საზოგადოებას, რომელშიაც 3 სოფელია, 292 კომლი და 2.036 სული მკვიდრი, —ფულად 5.781 მან. 45 კაბ.; კახაგანის საზოგადოებას, რომელშიაც 12 სოფელია, 335 კომლი და 1.836 სული მკვიდრი, —ფულად 4.331 მან. 20 კაბ.; სარალის საზოგადოებას, რომელშიაც 8 სოფელია, 189 კომლი და 1.375 სული მკვიდრი, —ფულად 2.769 მან.; დემურჩი პასაღლის საზოგადოებას, რომელშიაც 6 სოფელია, 447 კომლი და 1.375 სული მკვიდრი, —მარცხლად 387 ფული და ფულად 3,319 მან. 69 კაბ.; კერალის საზოგადოებას, რომელშიაც 2 სოფელია 98 კომლი და 627 სული მკვიდრი, —ფულად 1,078 მანეთი. 47 კაბეთი. შულავერის საზოგადოებას, რომელშიაც 3 სოფელია, 565 კომლი და 3.446 სული მკვიდრი, —ფულად 67 მან. 41 კაბ.; ჩოქანის საზოგადოებას, რომელშიაც 4 სოფელია, 128 კომლი და 376(1/2) სული მკვიდრი, —ფულად 2.385 მან. 96 კაბ.; კობახილის საზოგადოებას, რომელშიაც 4 სოფელია, 106 კომლი და 400 სული მკვიდრი, —ფულად 1.161 მანეთი.

*) იხ. „იფრია“ ან წიგნი № 139, 144, და 145.

**) შულავერის სასოფლო საზოგადოებას 1896 წელს საშენობო თხზის ფულით მიწა იყიდა და სამართხ ხაზინისათვის შენობა ააგო, რაც 7,889 მან. 36 კაბ. დაუჯდა; ამ სადგომში ხაზინა სხენებულს საზოგადოებას წლიურს ჰქონდა 600 მან. აძლევს.

სკოლა არ არის, რომ რუსულს ასწავლიდნენ. ამაზედ ლაბარაკი ჩამოკვედილი კოლეჯის ოლქის სასწავლებლის დირექტორს და ის რა მიზეზია: „თქვენ ვიცით, რომ ჩვენში ინგლისური ენა თითქმის ოციკლია ლარად ითვლება, გიყვირო, რომ მთავრობის განცხადებით და ვანკარგულეზანი ჩვენის ენის გარდა ინგლისურად იმეჭებებ განა არ იციო, რომ ინგლისური ენა მსოფლიო ენა არის“ ინგლისურად ლაბარაკოს მთელი ამერიკა ჩრდილოეთისა, ამ ენის კოდნა საჭიროა ინდოეთისა ჩინეთისა, და აესტრალიის განხიზრა ქალაქებში. ფრანგულსა და გერმანულს იმეტობა ესწავლობა, რომ ამ ქვეყნებთან დიდ ვაჭრობა და აღმ-ბიკეზობა გავიქონოს. რუსეთიდან ძლიერ კოტა საქონელი მოგვაკვებს და ჩვენ-კი რუსეთზედ არაფერს ვყიდით, ამიტომ რომ რუსეთი ძლიერ დიდს ბაჟს ადებს უკუბო მთავრობის მიტარების საქონელს. აი, თუ თქვენმა ციმბირის გზამ კოტა დარი მანც გაიცხოველა ეს ქვეყნა, გარწმუნებთ, რუსულ ენისაჲ ძლიერ მალე ეცნობოდა. ეხლა კი ჩვენთვის რუსული ენა სრულებით მეტია. თითოეული ქალაქი, რაც უნდა

თი 46 კაბეთი და შინის საზოგადოებას, რომელშიაც 3 სოფელია, 250 კომლი და 2.123 სული მკვიდრი, —ფულად 5.384 მან. 46 კაბ.

ეკატერინფოლის ნაწილის ეკატერინფოლის საზოგადოებას, რომელშიაც 1 სოფელია, 204 კომლი და 1.321 სული მკვიდრი, დაზოგილი აქვს მარცხლად 3.040 ფული; სარალის საზოგადოებას, რომელშიაც 5 სოფელია, 226 კომლი და 1.482 სული მკვიდრი, —მარცხლად 270 ფული და ფულად 3,038 მან. 26 კაბ.; ფანაბლის საზოგადოებას, რომელშიაც 2 სოფელია, 162 კომლი და 1.017 სული მკვიდრი, —ფულად 2,214 მან. 86 კაბ.; ოპრეთის საზოგადოებას, რომელშიაც 5 სოფელია, 193 კომლი და 1,049 სული მკვიდრი—მარცხლად 869 ფული და ფულად 1598 მან. 80 კაბ.; ქვეშის საზოგადოებას, რომელშიაც 4 სოფელია 171 კომლი და 983 სული მკვიდრი, —მარცხლად 226 ფული და ფულად 1,905 მან. 10 კაბ.; არხულის საზოგადოებას, რომელშიაც 5 სოფელია, 155 კომლი და 700 სული მკვიდრი, —ფულად 1,917 მან. 8 კაბ.; ყოზლადის საზოგადოებას, რომელშიაც 6 სოფელია, 319 კომლი და 1,532 სული მკვიდრი, —მარცხლად 20 ფული და ფულად 3,359 მან. 44 კაბ.; სარავის საზოგადოებას, რომელშიაც 1 სოფელია 281 კომლი და 1,442 სული მკვიდრი, —ფულად 3,270 მან. 78 კაბ. და ბონის—კაპანჯის საზოგადოებას, რომელშიაც 7 სოფელია, 240 კომლი და 1,077 სული, —ფულად 2,428 მან. 34 კაბ.

ლორის ნაწილის მანანაზის საზოგადოებას, რომელშიაც 1 სოფელია, 159 კომლი და 1,606 სული, დაზოგილი აქვს ფულად 3,461 მან. 61 კაბ. ***); სარჩაბეტის საზოგადოებას,

**) შინაზარის სასოფლო საზოგადოებას 1894 წელს შეესიდა სახსარებ გარეშე მოყვანილ შტაბს-კაპიტანის თავ. ა. ე. ვაგნაქურ-ორბილიანისაგან მიწა, რომელიც იმით სოფელს აკრებს და ამისათვის საშენობო თხზილებას სხენებულს საზოგადოებას 1.400 მან. მიეცა.

პატარა იყო, ელექტრონიტ არის განათებული, მარტო ქუჩები კი არა, სახლებიც, დუქანებიც, რესტორანებიც, ყავახანებიც და სხვ. ქალაქის გარე-გარეშე იყო ქალაქი ფულს ვაჭარავდეს. თითოეულ სახლის პატრონი სანაირებით ანათებს სახლს ელექტრონიტით, რადგანაც ასეთი განათება იფიც არის და არც შიში აქვს სახლს ცეცხლის წყიდებისა. კოტას, ტოკოსა, იოკოპასსა, კოტას, ოსაქი და მრავალ სხვა დიდ ქალაქებში ელექტრონიტის რკინის გზებია გამართული.

ყოველ დიდ ქალაქში ვაგზავნულად და შემოდგომამდე იმართება გამოფენა ან თუ იმ მაზრის ნაწარმებისა. მე დავთავალოერე კომესი, კოტას, ოსაქი, მრავალ სხვა და იოკოპასს გამოფენა. აქ გამოფენას მზრთავენ სულ უბრალო ფიციკის ფარდული. არავითარი ძვირფასი მოწყობილობა არ არის საქონლისათვის. საქონელი აწევი ხის ზღვებზედ, მაგარა, უნდა გამოკიდებ, ბოელს დღეს დაცეკრული ამ საქონელს და გულში მწყელებდა, როდესაც თავს ვანებებდ გამოფენას. მწყენი და ვნადე-

ლები, რომელშიაც 5 სოფელია, 211 კომლი და 2,420 სული მკვიდრი, —მარცხლად 440 ფული და ფულად 3,747 მან. 64 კაბ.; ილიხ-ნოლის საზოგადოებას, რომელშიაც 3 სოფელია, 73 კომლი და 832 სული მკვიდრი, —ფულად 1,504 მან. 10 კაბ.; ვარანკოვსკის საზოგადოებას, რომელშიაც 1 სოფელია 199 კომლი და 1,923 სული მკვიდრი, —ფულად 5,181 მან. 32 კაბ.; ნოვოპოკროვის საზოგადოებას, რომელშიაც 2 სოფელია, 122 კომლი და 500 სული მკვიდრი, —მარცხლად 140 ფული და ფულად 674 მან. 26 კაბ.; პრიკოლსკის საზოგადოებას, რომელშიაც 1 სოფელია, 156 კომლი და 1.309 სული მკვიდრი, —მარცხლად 657 ფული და ფულად 3,827 მან. 90 კაბ.; ნოვო-მიხილოვსკის საზოგადოებას, რომელშიაც 1 სოფელია, 37 კომლი და 275 სული მკვიდრი, —ფულად 895 მან. 47 კაბ.; ილიარბის საზოგადოებას, რომელშიაც 5 სოფელია, 228 კომლი და 2.768 სული, —მარცხლად 1.376 ფული და ფულად 7.271 მან. 76 კაბ.; ქურთანის საზოგადოებას, რომელშიაც 5 სოფელია, 229 კომლი და 2.768 სული მკვიდრი, —ფულად 5.151 მან. 81 კაბ.; მდარის საზოგადოებას, რომელშიაც 7 სოფელია, 129 კომლი და 1.440 სული მკვიდრი, —ფულად 3.462 მან. 89 კაბ.; უზნოლარის საზოგადოებას, რომელშიაც 1 სოფელია, 219 კომლი და 2.525 სული მკვიდრი, —ფულად 6.687 მან. 48 კაბ.; ახატის საზოგადოებას, რომელშიაც 4 სოფელია, 147 კომლი და 2.354 სული მკვიდრი, —ფულად 3.414 მან. 29 კაბ.; ალავერდის საზოგადოებას, რომელშიაც 5 სოფელია, 229 კომლი და 2.136 სული მკვიდრი, —ფულად 4.716 მან. 82 კაბ.; დისიის საზოგადოებას, რომელშიაც 9 სოფელია, 301 კომლი და 3.945 სული მკვიდრი, —ფულად 7.363 მან. 27 კაბ.; გიულიკარის საზოგადოებას, რომელშიაც 4 სოფელია, 347 კომლი და 3340 სული მკვიდრი, —ფულად 8.152 მან. 70 კაბ.;

ლობი, რომ დრო და მოცალეობა არა მქონდა გამოფენებზედ მოტანილ საქონლის ერთი მესამედ მიანიც და მყოფი იყვნენ. გამოფენა დიდა დილის 8 საათიდან საღამოს 6 საათამდე. შესვლის ფასი ორი გროშია.

თითოეულ დიდ ქალაქში გამართულია მუზეი. მუზეის შენობა ქვეთიკისაა, ორ-სართულიანი. ზემო-სართულში დაწყობილია ყველა ნაწარმოები ადგილობრივ მექანიკურ და ოსტატთა. აქვეა მოხსენებული მექანიკის და ოსტატის სახელი, გვირად და დრესტი. ქვემო-სართულში დაწყობილია იმ გვირადე ნაწარმოები ევროპისა და ამერიკის მექანიკისა და ოსტატთა. ამ გვირადე, იპონიელს მექანიკის და ოსტატს შეუძლიან თავისი ნაწარმოები შეადაროს ევროპისა და ამერიკის ნაწარმოებს (მთავრობა მიერ მოტანილი) და ცეცხლის განაკაროს და განაწარმოებს თვისი ნაწარმოები. მუზეიში შესვლის ფასი არავის ახდენებენ, ამ მუზეიში აუარებელი ხალხი ბოელს უმეტესად დაბალი ხალხი და სოფლები. აქვე გამართულია სამკითხველო, რომელშიაც ყველა იკითხვი

ნოვოკოვსკის საზოგადოებას, რომელშიაც 1 სოფელია, 51 კომლი და 364 სული მკვიდრი, —ფულად 990 მან. 47 კაბ.; სომეხთა ჯელოლ ოლქის საზოგადოებას, რომელშიაც 5 სოფელია, 155 კომლი და 1.573 სული მკვიდრი, —ფულად 4.758 მან. 54 კაბ. და რუსთა ჯელოლ ოლქის საზოგადოებას, რომელშიაც 3 სოფელია, 98 კომლი და 834 სული მკვიდრი, —მარცხლად 345 ფული და ფულად 2088 მან. 83 კაბ.

თრიალეთის ნაწილის ავრანდიის საზოგადოებას, რომელშიაც 7 სოფელია, 258 კომლი და 4.328 სული მკვიდრი, დაზოგილი აქვს ფულად 8300 მანეთი 97 კაბ.; აშკენიის საზოგადოებას, რომელშიაც 6 სოფელია, 313 კომლი და 2.919 სული მკვიდრი, —ფულად 6,073 მან. 31 კაბ.; არჯვან-სარავის საზოგადოებას, რომელშიაც 5 სოფელია, 199 კომლი და 1.366 სული, ფულად 2.694 მან. 31 კაბ.; ახმალის საზოგადოებას, რომელშიაც 16 სოფელია, 257 კომლი და 1.904 სული, —ფულად 3.002 მან. 73 კაბ.; ბაშკირეთის საზოგადოებას, რომელშიაც 3 სოფელია, 77 კომლი და 746 სული მკვიდრი, —მარცხლად 2.382 ფული; ბარამკისის საზოგადოებას, რომელშიაც 6 სოფელია, 336 კომლი და 2.491 სული, —ფულად 5.094 მან. 85 კაბ.; ბაშკირეთის საზოგადოებას, რომელშიაც 2 სოფელია, 225 კომლი და 2.277 სული, —ფულად 5.795 მან. 5 კაბ.; ბეშტაშენის საზოგადოებას, რომელშიაც 4 სოფელია, 320 კომლი და 2.475 სული, —ფულად 6.667 მან. 10 კაბ.; გუნიაკის საზოგადოებას, რომელშიაც 5 სოფელია, 305 კომლი და 3.003 სული, —ფულად 6.420 მან. 73 კაბ.; გომარეთის საზოგადოებას, რომელშიაც 5 სოფელია, 232 კომლი და 2101 სული, —ფულად 4.129 მან. 32 კაბ.; დემურ-შულაის საზოგადოებას, რომელშიაც 3 სოფელია, 201 კომლი და 1.778 სული მკვიდრი, —ფულად 4.037 მან. 79 კაბ.; დმანის საზოგადოებას, რომელშიაც 12 სოფელია, 309 კომლი და 2.371 სული მკვიდრი, —

გაზეთი მოიპოვება.

კვირა დღეს სასწავლებლის მოწვევა თავიანთი მასწავლებლებით მიდიან ქალაქ გარე ადგილობრივ ბუნების შესასწავლად. მოწვევნი ქალაქი და ვენი მწკრივად მიდიან ბოლოდ დრომებთან და ბაირობით. ვენებს ეწინასწარეს და სამხედრო ვარჯიშობას ასწავლიან. თვეში ერთხელ ყველა მოწვევებს იმის დღით სასწავლებლიდან სამხედრო ბოლოდ დრომებთან და ბაირობით. ვენებს ეწინასწარეს და სამხედრო ვარჯიშობას ასწავლიან. თვეში ერთხელ ყველა მოწვევებს იმის დღით სასწავლებლიდან სამხედრო ბოლოდ დრომებთან და ბაირობით. ვენებს ეწინასწარეს და სამხედრო ვარჯიშობას ასწავლიან. თვეში ერთხელ ყველა მოწვევებს იმის დღით სასწავლებლიდან სამხედრო ბოლოდ დრომებთან და ბაირობით.

წელი ყველგან არის გაყვანილი მიღებით. ყველა ქალაქს გამოყვანილი აქვს წყაროს წყალი და სოფელშიც მუქი მუქი წყაროს აუზები არსად არის განვითარებული, რა

თუ რუსეთის მფუჭველები ამას მოახერხებენ...

სამეურნეო სამინისტროსთან დაარსებული მისამართების კომისია...

უცხოეთი

პარიზი. იქ აქნა არ ვმეცლა, აღმოსავლეთის დაუწყარებანი...

ინსანია. მეთიხველებმა უყვე იქ ან, რომ უბნების აჯანყებამ...

გენი. ყოველივე ეს აშკარად ჰყოფს, რა ძლიერი სიძულელი და მტრობა...

სისულელე ამას მისახიან კაცურზედ, ოპორტიონის...

ხსადს ბუნებრივსაც მანკედა უნდა, მართა მენერა შეზამისა...

ურანლ ბაზთიმიღან

ველსა გაუღონია, რომ ახალს მოღას პარეი იგონებს...

დღეობად ვეჭვობასი ტახტად ასელს დღემდე პარეი მოკლე კაბები...

დეგუმა

რუსეთის დეგუმთა საერთოსავანი. 17 ივლისი.

ბისტარმაში. ჰოლანდიის გემის კაპიტანი იუწყებდა: ანდრეს გოფრე...

ქელნი. კონსტანტინოპოლის მოლაპარაკებათა შესახებ ჟეკლანის განცხადება...

კონსტანტინოპოლი. ცხრა მუხლი მშვილობიანი ხელკარლობისა...

ბირნი. სამხედრო გარდასახვის საქმეში გერმანიის საქციელის შესახებ...

ძინტიანი. ნანსენი ამბობს, საეკვიას ან აზავი, ვითომ ანდრეს ჰაეროსტატის თეთრს ზღვამი ენახო...

ბრძანება. ბომბების გუბერნატორთან არსებულის საკანონმდებლო საბჭოს ერთი წევრი ინდოელი...

18 ივლისი. რიბსანი. 17 ივლისი, ნაშუადღევს მესამე საათზედ...

კონსტანტინოპოლი. ხმა დადის, რომ 18 ივლისს, თოფხანში კრება...

ფილიპოპოლი. შუალემე გადასული იყო, რომ სასამართლომ შეშლელი განჩენი გამოიტანა...

სიმლა. გუმბანი და გუმბანი წინ ინგლისლებს დიდი ბრძოლა ჰქონდა...

ფირილი რამადისი მიხარატი. დიდს მალაქსა ვუცხადებ დროებით...

კონსტანტინოპოლი. ცხრა მუხლი მშვილობიანი ხელკარლობისა უყვე შედგენილია...

ბანსაღებანი

სახსავსულო თავტრი. ერეტიკა (პუქინისეული) ქართულის სენის მოყვათაგან კვირას...

ბაქუჭუი

არს იჩით არს აჩით ვოც. 1 მოქ. გოდ. გ. ვენისი დასასრულ დიმიტრისმენი და ლე...

იეიდებ

კვირაცხოვლისა და კომპიექტეინი, ქუჩისედე, პოლიციის მუქნა...